

YABANCI DİL DERSLERİNDE ANA DİLİ KULLANIMI ÜZERİNE ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ*

*Füsun ŞAVLI***
*Semiha KALAFAT****

ÖZET

Araştırmamızın amacı, yabancı dil derslerinde ana dili kullanımı üzerine öğretmen ve öğrenci görüşlerine ulaşmak ve yabancı dil öğretiminde ana dilin rolünü saptamaktır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup Marmara Üniversitesi'nin farklı Fakültelerinin dil bölümlerinde görev yapan, yabancı dil olarak sadece Fransızca öğreten ve ana dili Türkçe olan 10 öğretim elemanına 5 sorudan oluşan bir görüşme formu 2012-2013 eğitim/öğretim yılında uygulanmıştır. Bu çalışma yapılırken, ana dili Fransızca olan öğretim elemanları araştırma dışı bırakılmıştır. Ayrıca, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fransızca Öğretmenliği Anabilim dalında okuyan 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden 20'sinin katıldığı çalışma grubuna da 5 soru sorulmuştur. Bu sorulardan sadece ilki, öğrenciden kesin bir cevap almayı hedeflediğimizden çoktan seçmelidir. Diğer soru tipleri açık uçlu formattadır. Ayrıca en sonuncu soru ise, araştırmaya biraz daha derinlik katmak ve katılımcılardan daha detaylı cevaplar alabilmek açısından 4 alt başlığa bölünmüştür. Araştırmada elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Böylece, cevaplar sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular frekans dağılımları ve doğrudan alıntlarıyla birlikte belirtilmiştir. Sonuç olarak öğretmenlere ve öğrencilere uygulanan bu görüşme formlarından elde edilen verilere göre, yabancı dil öğretimi ve öğreniminde ana dili kullanımının önemli bir etkiye sahip olduğu gözlenmiş ve bu süreçte iki dil arasında bir denge kurabilmek için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ana dili, yabancı dil, ana dili kullanımı, ana dilin rolü

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı , El-mek: fsavli@marmara.edu.tr

*** Marmara Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı Y. Lisans öğrencisi, e-posta: sema_m_s@hotmail.com

OPINIONS OF TEACHERS AND STUDENTS ABOUT THE USE OF MOTHER TONGUE IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES

ABSTRACT

The aim of our research is to reach the views of teachers and students on the use of native language in foreign language courses and to determine the role of mother tongue in foreign language teaching . In this study, the qualitative research method has been used and the form of an interview consisting of 5 questions was applied to 10 faculty members who work in language departments of different faculties of Marmara University in 2012-2013academic year, teach only French as a foreign language and whose mother tongue is Turkish. During the study, faculty members whose mother tongue is French is excluded from the research. In addition, 5 questions were asked to working group consisting of 20 students who study in 1st, 2nd, 3rd and 4th grades in department of Teacher Training in French of Faculty of Education at Marmara University. Only the first of these questions is multiple choice trough which we aim to get a clear answer from the students. Other questions are open-ended. In addition, the last question is divided to four sub-headings on the purpose of adding a bit more depth to the survey and getting more detailed answers from the participants. The results obtained from the study were examined by using descriptive analysis. Thus, the answers obtained from the study group were classified and reviewed. The findings obtained were indicated with the frequency distribution and direct citations. As a result of the according to the data obtained from the interviews applied to faculty members and students, it was observed that the use of native language has a significant impact in teaching and learning a foreign language and several proposals were suggested in order to establish a relation between two languages in this process.

Key Words: The mother tongue, foreign language, the use of mother tongue, the role of mother tongue

Giriş

Dil, genel olarak tanımlarsak, insanların birbirleriyle doğrudan iletişim kurabilmeleri için başvurdukları sözlü ve yazılı bir araçtır. Dile yön veren en önemli faktörlerin başında dilin kaynağını oluşturan çevresel, kültürel yapı ve etkileşimde olduğu farklı topluluklar gelir. Dilde bulunan kelimeler dilin biçimsel yapısını oluştururken, kültür olgusu da dilin anlamsal yapısına yön verir.

“Doğumundan itibaren her çocuk ait olduğu dilsel topluluğa uyum sağlayabilmek için bir dil edinmelidir ki, bu da çocuğun ana dilidir. Aile içinde birinci dil olarak edinilen ana dili, çocuğun sosyo-bilişsel gelişiminde önemli bir rol oynar.” (Şavlı, 2009: 180). Çünkü her birey toplumun bir parçasıdır; hatta o toplumu oluşturan yapı taşlarının temelidir. Çocuk, ait olduğu toplumda kendini ana dili sayesinde bulur; duygularını, hislerini özgürce ifade edebilir duruma gelir. “Ana dili, edinim sırasında ilk sırada olandır ve en iyi edinilendir. (...) Ana dili doğal bir biçimde edinilir. (...) O dilin yerli konuşucusu da, genel olarak dili en iyi bilen olarak düşünülür.” (Dabène, 1994: 11-13).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014*

Bir dili edinmek, öncelikle o dilin yapısal ve anlamsal kurallarını öğrenmekle gerçekleşir. “Böylece, çocuk ana dilinde özne, yüklem ve nesne ile nasıl cümle kuracağını öğrenir. Daha sonra, yabancı dediğimiz yeni bir dil öğrenmeye başladığında, artık onun için ikinci dilin işlevlerini öğrenmek daha kolaydır.” (Şavlı, 2009: 180). Çocuk, bir taraftan ana dili ile yabancı dil arasında bir ilişki kurmaya başlarken, aynı zamanda da yabancı dilde öğrendiklerini ana dilinde anlamlandırmaya çalışır çünkü “insanoğlunun sözcükleri yazmadan önce düşünceleri yazdığı bilinir.”(Baştürk, 2004: 10). Diğer taraftan ise ana dili sayesinde kendi kimliğini oluşturur. O yüzden de “birinci dilin edinimi sosyal gelişimle yakından ilgili olduğu kadar sosyal bir kimliğin oluşumuyla da yakından ilgilidir; ama bu, başka bir dil ediniminde meydana gelen bir durum değildir.” (Klein, 1989: 17).

Günümüzde, yabancı dil öğrenmek artık bir ihtiyaç olmaktan çıkıp zorunluluk hâline gelmiştir. Böylece, öğrenciler yabancı dil dersleriyle daha erken yaşlarda tanışmaya başlarlar. Yabancı dil öğrenme bir yetenek, bir beceridir. Bu süreçte öğrencilerin, dil bilgisi kurallarının yanı sıra, edinmeleri gereken bir takım beceriler vardır. Bunların arasında dilsel beceriler, varoluşsal beceriler ve genel dilsel becerileri sayabiliriz. “Dil yeteneklerine bağlı olması gereken genel dilsel beceriler, örneğin öğrenmeyi, seyahat etmeyi, çalışmayı bilme gibi... becerilerdir.” (Porcher, 2004: 12). Çünkü birey sosyal bir varlıktır; dil de sosyal bir olgu. Bu amaç çerçevesinde, yabancı dil derslerinde eylem ve iletişim odaklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlarla, yabancı dil derslerinde öğretmenler öğrenciyi dersin merkezine alarak öğrencilerin derse daha aktif katılımlarını sağlarlar. Böylece, yabancı dil öğrencileri hedef dili, dilin yapısını ve kurallarını yaparak, yaşayarak öğrenmiş olurlar. Fakat bu durum birçok soruyu da beraberinde getirmiştir. Örneğin, yabancı dil derslerinde ana dile yer verilmeli mi, verilmemeli mi, ya da ne derece yer verilmelidir? Çünkü yabancı dil öğretiminde ve öğreniminde ana dili önemli bir görev üstlenir. “Ne söylersek söyleyelim ve ne yaparsak yapalım; görünse de görünmese de ana dili her zaman buradadır ve yabancı dil eğitimi ve öğretiminde mevcuttur.” (Akt. Dabène, 1994: 21).

1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yabancı dil derslerinde ana dili kullanımı üzerine öğretmen ve öğrenci görüşlerinden yola çıkarak aşağıdaki sorulara çözüm önerileri bulmaktır.

- Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımı tercih edilmeli midir?
- Ana dilini hangi durumlarda ve ne ölçüde kullanmak doğrudur?
- Ana dili kullanımının hem öğrenci hem de öğretmen açısından olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

2. Araştırmanın Yöntemi

Yabancı dil öğretimi ve öğreniminde ana dilin yerini saptamak amacıyla, araştırmada, var olan durumun gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasını sağlayan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Nitel araştırmaların temel karakteristiğinin, araştırma öznelerinin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma, dünyayı araştırma öznelerinin gözleriyle görme olduğu (...)” (Kuş, 2012: 87) ifade edilir. Bu araştırma “bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarma” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 85) amacını taşıyan olgu bilim deseninde yapılmıştır. Bu aşamada, ilk olarak konu üzerinde daha önceden yapılmış çalışmalar literatür taraması yapılarak incelenmiştir. Daha sonra ise, uzman görüşü alınarak çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme formu oluşturulmuştur.

2.1. Çalışma Grubu

“Olgu bilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır.” (Yıldırım ve Şimşek,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

2013: 80). Araştırmada gönüllülük esas alınmıştır ve araştırma için çalışma grubu olarak seçilen Marmara Üniversitesi'nde görev yapan, yabancı dil olarak sadece Fransızca öğreten ve ana dili Türkçe olan 10 öğretim elemanına 5 sorudan oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. Bu çalışma yapılırken ana dili Fransızca olan öğretim elemanları araştırma dışı bırakılmıştır. Ayrıca, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Fransızca Öğretmenliği Anabilim Dalında eğitim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden 20'sinin yine gönüllü olarak katıldığı çalışma grubuyla da 5 soru üzerine bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu sorulardan sadece ilki, öğrenciden kesin bir cevap almayı hedeflediğinden dolayı çoktan seçmelidir. Diğer soru tipleri açık uçlu formattadır. Ayrıca sonuncu soru ise, araştırmaya biraz daha derinlik katmak ve katılımcılardan daha detaylı cevaplar alabilmek açısından 4 alt başlığa bölünmüştür. Soruların sırası önceden belirlenmiş olup tüm katılımcılara sorular aynı sıra ile sorulmuştur.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında belirlenen sorular, önce küçük bir gruba anket şeklinde uygulanmıştır. Fakat elde edilen veriler, araştırmanın amacına hizmet konusunda yetersiz kaldığından sorular üzerinde bir takım değişiklikler yapılmıştır ve anket, görüşme formuna çevrilmiştir. Daha sonra veri toplama aracı olarak oluşturulmuş olan sorular, katılımcılara görüşme formu şeklinde tekrar sorulmuştur. "Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir ve araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir." (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Erkan Akgün & diğerleri 2012: 150) Araştırma kapsamında anketin ilk uygulandığı öğrenciler daha sonra görüşme dışı bırakılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Böylece analiz sürecinde, görüşme formunda sorulan sorular temel alınmıştır ve çalışma grubundan alınan cevaplar bu sorular çerçevesinde tanımlanmış, sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular frekans dağılımları ve doğrudan alıntılarıyla birlikte belirtilmiştir. Doğrudan alıntılarda, daha çok frekansı yüksek olan görüşlere yer verilmiştir. Alıntılarda katılımcıların gerçek isimleri değil, araştırmacılar tarafından verilen kod adlar kullanılmıştır. Bu kod adlar öğrenciler için Ö1, Ö2; öğretmenler için ise K1, K2 şeklindedir. Bulguların analizleri, araştırmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla iki araştırmacı tarafından incelenmiştir.

3. Bulgular

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, kendi içinde sınıflandırılarak ele alınmıştır.

3.1. Yabancı Dil Öğretiminde Ana Dilin Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin "yabancı dil öğretiminde ana dili kullanılmalı mıdır?" şeklinde sorulan çoktan seçmeli soruya verdikleri cevaplar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Yabancı dil öğreniminde ana dilin kullanımına ilişkin öğrenci cevapları

1. Yabancı dil öğretilirken ana dili kullanılmalı mıdır?	Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır
1. sınıf	2	1	2
2. sınıf	4		1
3. sınıf	1	2	2
4. sınıf		1	4

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Görüşme verilerinin sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin eğitim aldıkları sınıflar ve yabancı dili öğrenme süreleri ile yabancı dil derslerinde ana dilin kullanılmasını ya da kullanılmamasını tercih etmeleri arasında doğru ya da ters bir orantı vardır, şeklinde bir bulguya rastlanılmamıştır. Öğrencilerin çok az bir kısmı hayır seçeneğini işaretlerken, yarısına yakını evet cevabını seçmiş; öbür yarısı ise, hem evet hem de hayır seçeneğinde karar kılmıştır. Özellikle de öğrencilerin sınıfları yükseldikçe ve dolayısıyla dil düzeyleri arttıkça yabancı dil öğretiminde ana dili kullanımına karşı gereksinimlerinin daha azaldığı görülmektedir.

3.2. Yabancı Dil Derslerinde Ana Dili Kullanımına Hangi Durumlarda ve Ne Derece Yer Verilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Görüşme formunda öğrencilere sorulan “yabancı dil derslerinde, ana dili kullanımına hangi durumlarda ve ne derece yer verilmelidir?” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar ile frekans dağılımı Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2: Yabancı dil derslerinde ana dile hangi durumlarda ve ne derece yer verilmesine ilişkin öğrenci cevapları

2. Ana dile hangi durumlarda ve ne derece yer verilmeli?	f
• Sadece bilinmeyen kelimelerin açıklanmasında	10
• Sadece dil seviyemin yetmediği durumlarda	9
• Sadece dil bilgisi konularının açıklanmasında	4
• Sadece kültürle ilgili konularda	2
• Ana dilde karşılığı olmayan kavramların açıklanmasında	2
• Öğrencinin doğru anlayıp anlamadığını teyit etmede	2
• Öğretmen, dersin başında konu hakkında açıklama yaparken	1
• Sadece verilen ödevlerin açıklanmasında	1

Görüşme formunun cevapları analiz edildiğinde, öğrencilerin yarısı bilinmeyen kelimelerin açıklanmasında; yarısına yakını ise, dil seviyelerinin yetersiz kaldığı durumlarda ana dile ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bazı öğrenciler görüşme esnasında düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Zor kelimelerde, kelimenin anlamı jest ve mimiklerle anlaşılıyorsa ana dile yer verilmeli. Çok değil ama zor konularda alışkanlığa dönüşmeden olmalı.” Ö12.

“Öğrencinin seviyesine göre değişir. Ama mesela hiç Fransızca görmediyse, ilk defa karşılaşıyorsa, sürekli Fransızca konuşulursa öğrenci bir şeyi yanlış anlayabilir ve o şey yanlış olarak kalır. Bu durumda ana dil kullanılmalıdır.” Ö2.

“Özellikle dil bilgisi konularının ve bilmediğim konuların açıklanmasında. Bir de ödevlerin açıklanmasında %5’de olsa ana dile ihtiyaç duyuyorum.” Ö20.

“Fransız kültürünün daha iyi anlaşılması için ana dilde verilmesi gerekir.” Ö1.

“Mesela Fransızcadaki préférer fiilini ele alalım. Hoca bu fiille bir cümle kurarsa çocuk anlamını anlar. Doğru anlam çıkarılmalı. Hoca bu nedir sizce, şeklinde sürekli sormalı. Ana dili kullanmadan olmaz. Yoksa çocuklar yanlış tahminlerde bulunabilir. Acaba doğru mu bildim diye, düşünmeye devam eder.” Ö7.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Yukarıda, doğrudan alıntı yapılarak birkaç öğrencinin görüşüne yer verilmiştir. Elde edilen veriler incelendiğinde, yabancı dil öğrencilerinin özellikle bilinmeyen kelimelerin anlaşılmasında, dil bilgisi konularını öğrenmede ve dil seviyelerinin yetmediği durumlarda ana dile başvurdukları gibi, öğretmenin dersle ve ödevle ilgili açıklamalarında da ana dile ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır.

3.3. Yabancı Dil Derslerinde Ana Dile Hiç Yer Verilmemesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin “yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer vermemek doğru mudur?” sorusuna verdikleri cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer vermemenin doğru olup olmadığına ilişkin öğrenci cevapları

3. Yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer vermemek doğru mudur?	f
3.1. Evet, doğrudur.	
• Öğrenci öğrenmeyi bilmeli, kolayca kaçmamalı.	4
• Ana dili yerine değişik öğretim yöntemleri kullanılmalı.	3
• Yabancı dili duyarak yaşayarak öğrenmeli.	3
• Öğrencide kulak dolgunluğu oluşmalı.	3
3.2. Hayır, doğru değildir.	
• Öğrenci seviyesi ve dersin konusu önemlidir.	9
• O zaman öğrenci dersten kopar, motivasyonu düşer, dilden soğur.	5
• Öğrencinin dersi tam olarak öğrenip öğrenmediği anlaşılmaz.	1
Öğrenci ana dille kıyaslama yaparak yabancı dili daha rahat öğrenir.	1

Tablo 3’te görüldüğü gibi, yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer verilmemesinin doğru olduğunu savunan öğrenciler bulunmaktadır. Öğrenci öğrenmeyi bilmeli, değişik yöntemlere başvurulmalı şeklindeki görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Doğru. Sonunda bir şekilde anlaşılıyor. Direkt Türkçe verilmemeli; jest, mimik kullanılmalı.” Ö14.

“Doğrudur. Öğrenci zoru gördükçe öğrenmek için daha çok çalışacak ve mecbur anlayacaktır. Değişik tarzda, çeşitli yönde öğrenmeye çalışmalı.” Ö1.

“Doğru. Hak veriyorum. Hiç Türkçe bilmeyen hocalar var. Öğrenci bilinçaltına yerleştiriyor, kendini yabancı dil konuşmaya zorluyor.” Ö15.

Yukarıda görüşleri belirtilen öğrencilerin aksine, yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer verilmemesinin doğru olmadığını düşünen öğrenciler de bulunmaktadır. Bulgular sonucunda, ana dile hiç yer verilmemesi durumunda, öğrencilerde dersten kopma, motivasyonda düşüş ve dilden soğuma gibi olumsuz etkilerin görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu konuya ilişkin bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Hayır, doğru değildir. Öğrenci anlama zorluğu çeker, dikkati dağınık, dersi takip edemez.” Ö3.

“Doğru değil. Öğretmene çok iş düşer. Hangi öğrenci yapabilir, yapamaz öğretmen bunu bilmeli. Gerekirse özel açıklama yapmalı. Bazı kelimelerin Türkçesi bile anlaşılmıyor.” Ö10.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

“Hayır. Çocuk sert bir kayaya çarpmış gibi olur, dili sevmez. Dilden soğumasın diye ana dili kullanılmalı.” Ö20.

3.4. Yabancı Dil Derslerinde Ana Dili Kullanımının Öğrenciler İçin Olumlu ve Olumsuz Yönlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğrenciler için olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğu sorusuna ilişkin öğrencilerden edinilen görüşler Tablo 4 ve Tablo 5’te ayrı ayrı olmak üzere frekans dağılımlarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 4: Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının kendileri için olumlu yönlerinin neler olduğuna ilişkin öğrenci cevapları

4. Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğrenciler için olumlu yönleri nelerdir?	f
• Bilinmeyen konu ve kavramlar daha hızlı ve çabuk öğrenilir.	9
• Dersten kopma, dikkat dağınıklığı engellenir.	8
• Öğrenci kendini derste daha rahat hisseder.	8
• Ana dille karşılaştırma yapılarak daha kolay öğrenme sağlanır.	3
• Fransız kültürü daha kolay öğrenilir.	1

Görüşme formunda öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde, yabancı dil derslerinde kullanılan ana dilin öğrenciler için olumlu getirileri olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenciler özellikle bilinmeyen konu ve kavramları öğrenmede, derste kendilerini rahat hissetmede ve dersti dikkatlice dinleme konularında ana dili kullanımını olumlu buluyorlar. Bu konuyla ilgili öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

“...ana dili iki dil arasında karşılaştırma yapmak açısından iyi. Yeni öğrenirken kolaylık sağlıyor. Dildeki yerini de öğrenmiş oluyorsunuz.” Ö4.

“Daha rahat öğrenme, akılda kalma, hızlı ve pratik öğrenme süreci gerçekleştirmek açısından iyi.” Ö5.

“Öğrenci derste adapte olur. Derse ılımlı bakar, öğretmene önyargılı davranmaz. Daha etkili ve akılda kalma çok olur. Sözlük ihtiyacı azalır.” Ö6.

“Derste konuyu anlayabildiği için cevap verebilir, yorum yapabilir.” Ö13.

Tablo 5: Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğrenciler için olumsuz yönlerinin neler olduğuna ilişkin öğrenci cevapları

5. Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğrenciler için olumsuz yönleri nelerdir?	f
• Öğrenci sürekli ana dile çeviri bekler.	11
• Yabancı dilde pratiklik kazanılamaz.	5
• Ana dile göre düşünme, konuşma ve yazma olur.	5
• Kulak dolgunluğu oluşmaz.	5
• Kelime bilgisi gelişmez.	4
• Öğrenci çabalamadan hazır bilgiye ulaşır.	4

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Tablo 5'teki cevaplara baktığımızda, görüşme formu uygulanan öğrencilerin çoğu, yabancı dil derslerinde ana dili kullanılmasını, öğrenciyi sürekli ana dile çeviri beklentisi içine soktuğu için olumsuz bulmuştur. Bunun yanı sıra, ana dili kullanımının yabancı dilde pratiklik kazanmayı, kulak dolgunluğu oluşumunu ve yeni kelimeler öğrenimini olumsuz yönde etkilediği de anlaşılmaktadır. Sorulan soruya ilişkin öğrenci görüşlerinin doğrudan alıntısı da aşağıda verilmiştir:

“Ana dilin çok fazla kullanılması Fransızca düşünmemi engelliyor. Kulak dolgunluğum olmuyor. Başka bir dile bağlı oluyorsun. Ana dile göre hareket ediyorsun ve daha zor öğreniyorsun.” Ö5.

“Alışkanlığa dönüşür. Hoca Türkçe cevap vermezse anlamaz. O dilde akıcılık sağlanmaz. Fransızca duymadıkça ilerleme olmaz.” Ö12.

“Öğrencinin araştırma yapmasını engeller. Çaba harcamadan hazır bilgiye ulaşır. Kolaya kaçır, o dille bağı kopar.” Ö13.

“Öğrenci tembelleşiyor. Sürekli ana dili kullanmak istiyor. Öğretmenin ana dile dönmesini bekliyor. Ana dille söylemesini talep ediyor, böylece köreliyor.” Ö16.

3.5. Hangi Dilsel Becerilerinin Öğrenilmesinde Ana Dile İhtiyaç Duyulduğuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilere görüşme formunda, hangi dilsel becerileri öğrenmede ana dile ihtiyaç duyuyorsunuz, şeklinde bir soru sorulmuştur ve alınan cevaplar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Hangi dilsel becerileri öğrenmede ana dile ihtiyaç duyulduğuna ilişkin öğrenci cevapları

6. Hangi dilsel becerinin öğreniminde ana dile ihtiyaç duyuyorsunuz?	f
6.1. Yazılı anlatım	
• Bir konu hakkında fikir üretme aşamasında anadile ihtiyaç duyarım.	15
• Ana dile ihtiyaç duymam; yabancı dilde düşünürüm.	5
6.2. Sözlü anlatım	
• Bir konu hakkında fikir üretme aşamasında ana dile ihtiyaç duyarım.	6
• Söyleyeceğim kelimenin yabancı dildeki karşılığını bilmiyorsam ana dile ihtiyaç duyarım.	5
• Söyleyeceklerimi yabancı dilde düşünürüm, ana dile ihtiyaç duymam.	4
• Kendimi yabancı dilde yetersiz hissediyorsam ana dile başvururum.	3
• Kültürle ilgili konularda ana dile ihtiyaç duyarım.	2
6.3. Yazılı anlama	
• Bir metni genel olarak anlamak için ana dile başvururum.	9
• Bilmediğim kelimelerde ana dile ihtiyaç duyarım.	7
• Ana dile ihtiyaç duymuyorum, cümleden anlamı çıkarıyorum.	4

6.4. Sözlü anlama

- Anlatılanları genel olarak anlamada ana dile ihtiyaç duyarım. 10
- Konuşmada çok sayıda bilmediğim kelime varsa ana dile ihtiyaç duyarım. 6
- Derste işlenen konu zorsa veya ilk kez işleniyorsa ana dile ihtiyaç duyarım. 3
- Konu kültürle ilgiliyse ana dile ihtiyaç duyarım. 2

Görüşme formunda, öğrencilere sorulan hangi dilsel becerinin öğreniminde ana dile ihtiyaç duyuyorsunuz, şeklindeki sorunun 4 tane de alt başlığı bulunmaktadır. Öğrencilerden her bir alt başlığa ayrı ayrı cevap vermeleri istenmiştir. Bu 4 alt başlık çerçevesinde verilen cevapları incelediğimizde, öğrencilerin %50'sinden çoğu yazılı anlatımda ve fikir üretme aşamasında ana dile ihtiyaç duyduklarını aktarmışlardır. Sözlü anlatımda ise, öğrenciler yine fikir üretme aşamasında olduğu gibi, bilinmeyen kelimeleri anlamada da ana dile ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte, öğrencilerin yarısından daha azı ana dile ihtiyaç duymadığını; söyleyeceklerini yabancı dilde düşündüğünü belirtmiştir. Yazılı ve sözlü anlama kısmında ise, öğrencilerin hemen hemen yarısı yazılanı ve söyleneni genel olarak anlamada ana dile gereksinim duyduklarını ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar olduğu gibi aşağıda belirtilmiştir.

“Fikir üretirken, o konuda neler yazacağımı düşünürken ana dilde düşünüyorum. Yani önce geneli Türkçe düşünüyorum sonra Fransızcaya geçiyorum.” Ö2.

“Önce fikrimi Türkçe düşünüyorum, sonra yabancı dile çeviriyorum. Anlık gelişirse cümleyi tek tek Fransızcaya çevirip öyle ifade ederim.” Ö14.

“Zaten daha öncene çevirisi varsa ana dile ihtiyaç duymuyorum. Çözebildiğim kadar çözüyorum. Ama doğru anlamış mıyım, geri dönüt olmalı; hoca teyit etmeli. Hoca bana Türkçe olarak aslında şöyle, diyerek geri dönüt vermeli.” Ö7.

“Kelime kelime değil de tümü anlamaya çalışırım. Kelimeye takılırsam zor. Ama ders bitiminde Türkçe düşünürüm. Kendimi ana dilde teyit ederim.” Ö4.

3.6. Yabancı Dil Öğretiminde Ana Dilin Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin “yabancı dil öğretiminde ana dili kullanılmalı mıdır?” şeklinde sorulan çoktan seçmeli soruya verdikleri cevaplar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Yabancı dil öğretiminde ana dilin kullanılmasına ilişkin öğretmen cevapları

7. Yabancı dil öğretilirken ana dili kullanılmalı mıdır? Evet Hem Evet Hem Hayır	Evet	Hayır	Hem Evet
	3	1	6

Görüşme formunda yer alan kapalı uçlu soruya verilen cevaplara bakıldığında, öğretmenlerin yarısından fazlasının yabancı dil öğretiminde ana dile başvurmak gerektiğini ifade ettikleri ama aynı zamanda da ana dili kullanmayı çok fazla tercih etmedikleri görülmüştür. Çok az bir kısım ise, yabancı dil öğretilirken ana dili kullanılması gerektiğini savunmuştur. Sadece 1 öğretmen ise, hayır seçeneğini işaretlemiştir.

3.7. Yabancı Dil Derslerinde Ana Dilin Kullanımına Hangi Durumlarda ve Ne Derece Yer Verilmesi Gerektiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşme formunda öğretmenlere sorulan, yabancı dil derslerinde ana dili kullanımına hangi durumlarda ve ne derece yer verilmelidir, sorusuna alınan cevaplar ile frekans dağılımı Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8: Yabancı dil derslerinde ana dile hangi durumlarda ve ne derece yer verilmesine ilişkin öğretmen cevapları

8. Ana dile hangi durumlarda ve ne derece yer verilmeli?	f
• Sadece, öğrenci dersin içeriğini anlamakta zorlanıyorsa	7
• Sadece, öğrencinin derse karşı ilgisini çekmek için	3
• Sadece, öğrencinin kelime bilgisi azsa	2
• Sadece, derste yapılacak etkinliklerle ilgili açıklama yaparken	1
• Sadece, öğrencinin doğru anlayıp anlamadığını teyit etmek için	1
• Ana dile yer vermiyorum.	1

Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencinin dersin içeriğini anlamakta zorlanması ana dile başvuru sebebi olarak görülmüştür. Öğretmenlerin çok az bir kısmı ise, ana dile başvurma konusunda öğrencinin ilgisine ve kelime bilgisine değinmiştir. Yapılacak etkinliği açıklama ve öğrencinin doğru anlayıp anlamadığını teyit etme ise, ana dilden yardım alma sebepleri içindedir. Öğretmenlerin sorulara verdiği cevaplardan alıntılar aşağıda yapılmıştır.

“Özellikle öğrenci dersin açıklamasını yabancı dilde anlamıyorsa, Türkçe açıklama olabilir. Ama küçük küçük açıklamalar. Yani %97 Fransızca, %3 Türkçe.” K1.

“Öğrencinin dersten kopma noktasında ana dile dönüyorum.” K7.

“Öğrencinin kelime bilgisi yoksa, bunun anlamı ne diye soru gelirse, şekillerle anlatmak da yetmiyorsa, ana dil kullanırım.” K2.

Yukarıda yer alan ana dilin kullanımının gerekliliğiyle ilgili görüşlerin aksine, yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer verilmemesi gerektiğine dair bir görüş de bulunmaktadır.

“Öğrenciyi tembelleştirmesi açısından, ana dili kullanımının yanlış olduğunu düşünüyorum.” K10.

3.8. Yabancı Dil Derslerinde Ana Dile Hiç Yer Vermemek Konusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin, yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer vermemek doğru mudur, sorusuna ilişkin görüşleri ve frekans dağılımları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer vermemenin doğru olup olmadığına ilişkin öğretmen cevapları

9. Yabancı dil derslerinde ana dile hiç yer vermemek doğru mudur?	f
9.1. Hayır, doğru değildir.	
• Öğrenci seviyesi önemlidir.	3
• Konunun daha iyi anlaşılmasında ana dile başvurmak gereklidir.	3
• Ana dilin zenginliğinden yararlanmak gerekir; karşılaştırma yapılmalı.	2
• Öğrenciyi motive edip öğrencinin dersten kopmasına engel olacak şekilde ders anlatılmalı.	1
9.2. Doğru yanlış diye ayırmak zor.	
• Hedef ana dile hiç yer vermemektir; ama bunu belirleyen öğrencinin dersteki tepkisidir.	1
9.3. Yanlış değildir.	
• Direkt ana dili kullanmak yerine öğrencinin bildiği diğer dillerden ya da jest ve mimiklerden yararlanmak gerekir.	1
9.4. Evet, doğrudur.	
• Öğrencide kulak dolgunluğu oluşur.	1
• Öğrenci kendini öğrenmeye zorlar.	1

Verileri analiz ettiğimizde, cevapların hayır, doğru değildir, doğru yanlış diye ayırmak zor, yanlış değildir ve evet doğrudur, şeklinde 4 kategoriye ayrıldığını görüyoruz. Öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri, söyledikleri şu cümlelerle desteklenmiştir.

“İlk seviyede ana dile hiç yer vermemek doğru değildir.” K8.

“Konu anlaşılmasını oluyor. Öğrenci anlamış gibi yapıyor; ama hiç anlamamışsa Türkçe özet yapılmalı.” K2.

“Ana dili, öğrencinin kendi geniş dünyasıdır. Değişik örnekler vererek ana dilin zenginliğinden yararlanmak gerekir.” K6.

“Önemli olan, öğrenciyi motive edecek şekilde ders işlemektir.” K1.

“Doğru yanlış diye ayırmak doğru değildir. Bu, dersin içeriğine, öğrencilerle olan etkileşime bağlı.” K3.

3.9. Öğretmenlerin Yabancı Dil Derslerinde Ana Dili Kullanmasının Öğrenciler İçin Olumlu ve Olumsuz Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yabancı dil derslerinde, öğretmenlerin ana dili kullanmalarının öğrencilere olumlu ve olumsuz ne gibi etkileri olduğu sorusuna ilişkin öğretmenlerden edinilen görüşler Tablo 10 ve Tablo 11’de ayrı ayrı olmak üzere frekans dağılımlarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 10: Yabancı dil derslerinde ana dili kullanmalarının öğrenciler için olumlu yönlerinin neler olduğuna ilişkin öğretmen cevapları

10. Öğretmenlerin yabancı dil derslerinde ana dili kullanmasının öğrencilere olumlu etkileri	f
• Öğrencinin dersi doğru anlamasına yardımcı olur.	5
• Öğrenci dersten kopmaz, öğrencinin motivasyonu artar.	3
• Öğrenci kendini rahat hisseder.	3
• Dersteki iletişim ve etkileşim artar.	1
• Hiçbir olumlu etkisi yoktur.	1

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Verilen cevaplar arasında, ana dili kullanımının öğrenciler açısından en büyük olumlu etkisi, öğrencinin dersi doğru anlamasına yardımcı olma konusunda olduğu gözlenmiştir. Öğrencinin dersten kopmaması, motivasyonunun artması ve kendini derste rahat hissetmesi ana dili kullanımının olumlu etkilerindedir.

“Öğrencinin doğru anladığını teyit etmesi ve evet doğru anlamışım demesi açısından ana dil kullanımı olumludur.” K1.

“Öğrenilenleri, özellikle soyut kavramları kafasında daha iyi anlamlandırmasına yardımcı olur.” K2.

“Derslerde iletişim ve etkileşim çok önemlidir. Böylece öğrenci kendini rahat hisseder.” K3.

Tüm bunların aksine, ana dili kullanımının öğrenci üzerinde hiçbir olumlu etkisinin bulunmadığı da verilen cevaplar arasındadır.

“Olumlu bir yanı yok. Örneğin, metin inceleme dersinde öğrenci yine kelime kelime çeviri bekler. Oysa o metni anlamak için, Fransızca anlayıp Fransızca cevap vermesi gerekir.” K10.

Tablo 11: Öğretmenlerin yabancı dil derslerinde ana dili kullanmasının öğrenciler için olumsuz yönlerinin neler olduğuna ilişkin öğretmen cevapları

11. Öğretmenlerin yabancı dil derslerinde ana dili kullanmasının öğrencilere olumsuz etkileri	f
• Öğrencinin dilsel gelişimi engellenir.	8
• Öğrenci, sürekli ana dile çeviri bekler.	3
• Öğrenci, çabalamadan hazır bilgiye ulaşır.	2
• Ana dili, öğrencinin yabancı dilde düşünmesini engeller.	1

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, ana dili kullanımının öğrenci üzerindeki en olumsuz etkisinin öğrencinin dilsel becerisini engellemesi olduğu saptanmıştır. Öğrencinin sürekli ana dile çeviri beklemesi, kolayca hazır bilgiye ulaşması ve yabancı dilde düşünmeyi öğrenememesi ana dili kullanımının olumsuz sonuçlarıdır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrudan alıntılar yapılarak aşağıda sunulmuştur.

“... Öğrenci kendini sınırlayamıyor. Mesela dil bilgisi konuları baştan sona ana dilde işlersen, öğrenci her şeyi Türkçe öğreniyor; bu sefer öğrendiklerini Fransızca olarak anlatamıyor.” K6.

“Çok fazla ana dili kullanmak yabancı dilde düşünmeyi engeller. Öğretmenin ana dili kullandığını bildiği için sürekli ana dilde açıklama bekler. Öğrenci bu beklentiye düşmemeli.” K1.

3.10. Yabancı Dil Derslerinde Ana Dili Kullanımının Öğretmen İçin Olumlu ve Olumsuz Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yabancı dil derslerinde, ana dili kullanımının öğretmenler için olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğu sorusuna ilişkin öğretmenlerden edinilen görüşler Tablo 12 ve Tablo 13'te ayrı ayrı olmak üzere frekans dağılımlarıyla birlikte verilmiştir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014*

Tablo 12: Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğretmenler için olumlu yönlerinin neler olduğuna ilişkin öğretmen cevapları

12. Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğretmenlere olumlu etkileri	f
• Öğretmene ders anlatımında kolaylık sağlar.	3
• Öğrencinin konuyu anlaması kolaylaşır.	3
• Öğretmen kendini derste rahat hisseder.	2
• Öğrencinin doğru anlayıp anlamadığı teyit edilir.	2
• Öğrencinin derse ilgisini arttırmakta öğretmene yardımcı olur.	1
• Öğretmen yetersiz olduğu konuları ana dilde açıklar.	1
• Kültürel konuların açıklanmasında kolaylık sağlar.	1

Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğretmene olumlu getirilerinin başında, öğretmene ders anlatımında; öğrenciye ise konuyu anlamada sağladığı kolaylık gelir. Öğretmenin derste kendini rahat hissetmesi ve öğrencinin de anladıklarını teyit edebilmesi açısından ana dili kullanımının olumlu olduğu düşünülmektedir.

“Öğretmenin özellikle Fransızca dilsel becerisi yeterli değilse, hata yapmaktan korktuğu için ana dile ihtiyaç duyar.” K2.

“Öğretmene ders anlatımında kolaylık sağlar. Fransızca kelimenin hemen Türkçesini vermek kolaydır.” K4.

“Varmak istenilen sonuca daha kolay varılır. Öğrencinin yabancı dilde anlatılanı gerçekten anlayıp anlamadığını ölçemiyoruz. Ama ana dile dönünce bu durumu teyit edebiliriz.” K6.

Tablo 13: Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğretmenler için olumsuz yönlerinin neler olduğuna ilişkin öğretmen cevapları

13. Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımının öğretmenlere olumsuz etkileri	f
• Öğretmenin kendi gelişimini engeller.	4
• Öğretmen dersin amacına uygun davranmamış olur.	3
• Öğretmenin öğrenci gözünde yetersizliği ortaya çıkar.	3
• Yabancı dilde anlatacaklarının ana dildeki karşılığını bulması zor olur.	2

Öğretmenlerin yarısına yakını, ana dili kullanımının öğretmen gelişimine engel olduğunu düşünmektedir. Aynı zamanda ise, öğretmen dersin amacına uygun davranmamış olur, öğrenci gözünde dilsel yetersizliği ön plana çıkar ve tüm Fransızca kelimelerin ana dilde karşılığını bulmakta da zorluk çeker.

“Sürekli ana dili kullanımı, öğretmeni tembelleştirir; ilerleyen zamanda dil yetileri körelir.” K10.

“Bölüm yabancı dil bölümü. Sürekli ana dili kullanımı, öğretmenin kendi amacı ve prestiji açısından olumsuz.” K3.

“Fransızca ve Türkçe farklı olduğu için, ana dili kullanıldığı zaman tam anlamıyla tutarlı olmuyor. Dil bilgisi konularının çoğunun Türkçede eşdeğerliliği bulunmadığı için açıklamalar Fransızca verilmeli.” K4.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, yabancı dil derslerinde ana dili kullanımı üzerine öğrenci ve öğretmen görüşlerinden yola çıkılarak ana dile nerelerde ihtiyaç duyulduğu, ana dili kullanımının hem öğrenci hem de öğretmen için olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğu saptanmaya çalışıldı.

Elde edilen bulgular, önce öğrenci, sonra öğretmen açısından olmak üzere 2 farklı kategoride incelendi; daha sonra, veri sonuçları doğrultusunda öğrencilere ve öğretmenlere öneriler sunulmaya çalışıldı.

Öğrenci Verilerinin Sonuçları;

Araştırmaya katılan ve farklı sınıflarda okuyan 20 öğrencinin yabancı dil derslerinde ana dilin kullanımıyla ilgili görüşleri incelendiğinde özellikle 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin daha çok “evet” kullanılmalıdır diye görüş bildirdiklerini, ancak 4.sınıf öğrencilerinden hiçbirinin “evet” cevabını işaretlemediği görülmektedir. Özellikle son sınıf öğrencilerinin hem evet hem hayır olarak görüş bildirmeleri, onların buldukları duruma ve ihtiyaçları doğrultusunda ana dilin kullanılmasını istediklerini göstermektedir. Alan taraması sonucunda da Yunanlı araştırmacı Prodromou'nun (2000) bu konuyla ilgili olarak yaptığı araştırmada elde ettiği sonuçlara bakıldığında, özellikle başlangıç ve orta seviyede olan öğrenciler, öğretmenlerinin sınıfta Yunanca konuşmalarının onları olumlu etkilediğinden bahsetmişlerdir. Bu durum, özellikle öğrencilerde yabancı dil düzeyi arttıkça ana dili kullanımına dair gereksinimlerinin azalmasıyla ilgili bir durumdur. Mouhanna tarafından Birleşik Arap Emirliklerinde 3 farklı seviyede (1. seviye: başlangıç, 2. seviye: orta ve 3. seviye: ileri) toplam 124 öğrenciyle yaptığı araştırmada elde ettiği bulgulara göre de ana dilin (Arapçanın) düzeylere göre kullanılması arasında oldukça belirgin bir farklılık vardır. “Diğer bir deyişle, dil düzeyi daha aşağıda olan öğrencilerin çoğu, sınıfta öğretmenlerin Arapçayı kullanmasının İngilizce öğrenmelerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir”. (Mouhanna, 2009: 12) Araştırmada elde edilen bulguların bu sonuçlarla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Öğrenci, belli durumlarda mutlaka ana dile başvurduğunu özellikle de ana dili sayesinde bilinmeyen konu ve kavramların öğrenilmesinin ve anlaşılmasının daha da kolaylaştığını vurgulamıştır. Böylece öğrenci, derste sorulan sorulara cevap verdiği ve alıştırmalara katılabildiği için motivasyonunun ve özgüveninin arttığını, o derse karşı önyargılı davranmayıp derste rahat olduğunu dile getirmiştir. Öğretilenlerin, özellikle de kültür içerikli konuların, ana dille karşılaştırma yapılarak öğrenilmesi açısından da ana dili kullanımı olumlu bulunmuştur. Alan yazında da yabancı dil sınıflarında ana dili kullanımı ve nerelerde ihtiyaç duyulduğuna dair yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla bizim araştırmamızdaki bulgular arasında bir paralellik bulunmuştur. Örneğin Schweers'm (1999) 1997-1998 yılında Porto Riko'da yaptığı bir araştırmada öğrencilerin % 88.7'si öğretmenlerin de % 100'ü İngilizce sınıflarında ana dilin (İspanyolca) kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Auerbuch (1993) (Akt. Şevik 2007: 105) ise, yabancı dil sınıflarında ana dili kullanılmasının öğrencilere güven verdiğini ve öğrencilerin deneyimlerini dikkate alarak kendilerini ifade etme özgürlüğüne olanak sağladığı görüşünü savunmuştur. Güven duygusu kazanan öğrenciler yabancı dille deney yapmaya ve risk almaya daha istekli bir tutum içerisine girerler.

Schweers tarafından yapılan aynı araştırmada sorulan sorulardan bir tanesi de öğrencilerin ve öğretmenlerin ana dile ne zaman ihtiyaç duyduklarıyla ilgili olan sorudur. Bu soruya öğrencilerin % 86.2'si, öğretmenlerin % 22.0'si “zor kavramların açıklanmasında”, öğrencilerin % 22.7'si, öğretmenlerin % 12.6'sı “yeni kelime öğretiminde”, öğrencilerin % 20.2'si ve öğretmenlerin % 10.4'ü ise anlamayı kontrol etmek için olduğunu belirtmişlerdir. (Bkz. Ek 1). Ayrıca Şevik'in Burdur Anadolu Lisesi'nde 148 9. sınıf öğrencisi ve 10 İngilizce öğretmeniyle

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

gerçekleştirdiği araştırmasında da öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 95.9) ana dilin zor konuları ve bilinmeyen kelimeleri (% 50) daha iyi anlamalarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu şekilde dersi daha kolay takip ettiklerini ifade etmişlerdir. (Bkz. Ek 2). Özellikle araştırmada öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde, belirli durumlarda ana dili kullanımı sayesinde öğrencilerin derse karşı olan ilgilerinin arttığını ve kendilerini daha rahat hissettikleri ortaya çıkmaktadır.

Ana dili kullanımının olumlu etkilerinin olduğu gibi, öğrenciler üzerinde olumsuz etkilerinin de olduğu bulgular arasında gözlenmiştir. Ana dile sıkça yer verilmesi durumunda da, öğrenci ana dile sürekli ihtiyaç duyduğunu; araştırma yapmadan, kendini öğrenmeye zorlamadan hazır bilgiye ulaştığını dile getirmiştir. Özellikle de öğrenciler sınıfta ana dili kullanımı yüzünden çeşitli problemlerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir: Örneğin yabancı dilde pratik kazanamama, ana dile göre düşünme, konuşma, yazma, kelime bilgisini geliştirememesi ve kulak dolgunluğu oluşturmama gibi... Bunun sonucunda da, öğrenci ana dilde anlatıldığında konuyu anladığını; fakat anladıklarını yabancı dile aktaramadığını vurgulamıştır. Bu konuda Irak'da İngilizcenin öğretildiği yabancı dil sınıflarında araştırma yapan Mart (2013: 12) ana dili kullanımının olumlu taraflarının yanı sıra olumsuzluklarından da bahsetmiştir. Özellikle ana dili kullanımında aşırılığa kaçıldığında öğrencilerin yabancı dili daha az kullandıklarını ve böylece de yabancı dilde daha az başarılı olduklarından bahsetmiştir. Özellikle de, ana dile fazla bağımlı olmanın bazı dilsel kavramların ana dile çevrilmediği sürece öğretmenler ve öğrenciler tarafından iyi anlaşılamayacağı düşüncesinin oluşmasına ve öğrencilerin kendilerini yabancı dilde ifade etme yeteneğine sahip olmalarına rağmen öğretmenleriyle ana dilde konuşmaları gibi bazı olumsuzluklara neden olduğunu belirtmiştir. Yapılan araştırma sonuçlarına dayanarak elde edilen bulgular arasında bir paralellik olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin hangi dilsel becerilerde ana dile ihtiyaç duyduklarına baktığımızda ise; gerek yazılı gerekse sözlü anlatımda, ana dilin önemli bir rolü olduğu saptanmıştır. Bu alanda, öğrenciler özellikle fikir üretme aşamasında ana dilden yararlandıklarını söylemişlerdir. Yazılı ve sözlü anlama kısmında ise; öğrencilerin büyük bir bölümü, geneli anlamada, en azından doğru anlayıp anlamadıklarını teyit etmede ana dile başvurduklarını aktarmışlardır.

Öğretmen Verilerinin Sonuçları;

Araştırma öğretmen görüşleri çerçevesinde incelendiğinde, ana dilin kullanılmasına ilişkin soruda yine ana dili hem kullanılmalı hem de kullanılmamalı cevabının oldukça fazla olduğu saptanmıştır. Fakat bu durum, dersin tamamında değil; çok az bir kısmında tercih edilmiştir. Schweers (1999) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenler İngilizce sınıfında ana dili kullanımının bazen olması (% 50) gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle de anlamaya yardımcı olmak için kullanılmasının uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda ana dilin hiç kullanılmamasıyla ilgili seçenek % 0 olarak saptanmıştır. Atkinson'da (1987) (Akt. Mouhanna, 2009: 15) İngilizce sınıflarında % 5'lik bir oranda ana dili kullanılmasını tavsiye etmektedir. Tabii ki bunu belirleyen öğrenci seviyesi ve öğrencinin dersteki tepkisidir. Özellikle öğretmen, öğrencinin derse olan ilgisinin azaldığını hissettiği zaman, ana dile başvurmak gerektiğini belirtmiştir. Bu sayede, öğretmenin dersi anlatması kolaylaşmış, öğretmen derste kendini rahat hissetmiş; aynı zamanda da öğrencinin konuyu kolay anlamasını sağlamada ana dilin yardımcı olduğu saptanmıştır. Böylece, yabancı dil derslerinde karşılıklı etkileşim ve iletişimin sağlanmış olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, doğrudan ana dile yer vermek yerine, bulgular arasında jest ve mimik kullanmak gerektiği düşüncesine; hatta ana dile hiç yer vermemenin öğrenci açısından olumlu bir durum olduğunu savunan görüşlere de rastlanmıştır. Bu görüşe göre; ana dile hiç yer vermemek, öğrencide yabancı dil duymada kulak dolgunluğu oluşturur ve öğrenci kendini öğrenmeye zorlar.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Ana dili kullanımının olumlu etkilerinin yanı sıra, ana dile fazlaca yer vermenin öğretmenin derslerde sorun yaşamasına neden olduğu gözlenmiştir. Öğrencinin her defasında öğretmenden bir kez de ana dilde açıklama yapmasını istemesi problem durumudur. Ayrıca bu durumun, öğrencinin dilsel gelişimini engellediği ve yabancı dilde düşünememeye sebep olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenin ana dili, Fransızca değilse ve öğretmen kendini yetersiz hissediyorsa, öğrenci karşısında hata yapmaktan korktuğu için de yabancı dil derslerini ana dilde işlediği belirlenmiştir. Yine bu durumun da, öğretmenin dilsel gelişimini körelttiği saptanmıştır.

Öğrenciler ve Öğretmenler İçin Öneriler;

Yabancı dil derslerinde esas amaç öğrencilerin hedef dili kullanabilmeleri ve kendilerini ifade edebilmeleridir. Özellikle de bu durumun sağlanması için öğretmenlerin sınıf içinde olabildiğince yabancı dili kullanmaları öğrencilerin o dilde düşünmelerine yardımcı olacaktır. Ancak yapılan çalışma sonucunda elde edilen verilerden yola çıkılarak yabancı dilde anlama sorunlarının ortadan kalkması için ana dili kullanımıyla ve gerekli olabilecek durumlarla ilgili olarak hem öğretmenlere hem de öğrencilere şu önerilerde bulunabiliriz:

- Yabancı dil derslerinde sadece öğrenci gerçekten anlamadığı yerlerde, öğretmen ana dile yer verebilir,
- Öğrencilerin sınıf içerisinde yapması gereken etkinliklerin ne olduğunu anlamadığı zaman ana dilde kısa bir açıklama yapabilir,
- Öğretmen, en azından dersin sonunda, Fransızca anlamının gelişmesine yardımcı olmak için ve özellikle de başlangıç düzeyindeki öğrenciler için ana dilde konunun genel bir özetini yapabilir; böylece öğrenci de doğru mu yoksa yanlış mı anlamış, kendini teyit edebilir,
- Öğrencinin dil seviyesinin yetersiz kaldığı durumlarda, öğretmen, doğrudan ana dile dönmek yerine, konuyu farklı yollardan, biraz daha basitleştirerek; öğrenci seviyesine uygun bir dille anlatabilir,
- Öğretmen konunun akılda daha iyi kalabilmesi için ana dilde örnekler verebilir,
- Eğer konu kültür içerikli ise, özellikle de deyim ve atasözlerinden bahsediliyorsa, öğrencilerin benzerlikleri ve farklılıkları anlamaları için öğretmen ana dili kullanabilir veya öğretmen yeterli açıklama yaptıktan sonra, öğrenci karşılığını tahmin etmeye çalışabilir,
- Öğretmen, ders boyunca söylediklerinin tamamını değil de; konu içinde geçen anahtar kelimelerin ana dilde karşılıklarını söyleyebilir,
- Öğretmen, öğrencinin yabancı dil kullanırken sınıfta kendini rahat ifade edebileceği, öğrendiği kavramları, yapıları kullanabileceği durumlar yaratabilir,
- Öğrenciden, Fransızca olarak derste öğrendiklerinin özetini yapması istenebilir,
- Öğrenci kendini yabancı dilde ifade etmeye ve soru sormaya alıştırmalıdır,
- Öğrenciler öncelikle ana dile çeviri yapmaktan kaçınarak yabancı dilde düşünmeye çalışabilirler,
- Öğrenciler, öğretmenlerin hedef dilde anlattıklarını o dilde anlamaya çalışarak öğretmenlerin ana dili kullanmalarını aza indirebilirler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

KAYNAKÇA

- ABDALLAH PRETCEILLE, M. (1999). *L'éducation interculturelle*, Paris, Puf.
- BAŞTÜRK, Mehmet (2004). *Dil edinim kuralları ve Türkçenin ana dili olarak edinimi*, Ankara, Pegem yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, KILIÇ Çakmak, Ebru (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (geliştirilmiş 11. Baskı), Ankara, Pegem yayıncılık.
- DABENE, Louise (1994). *Repères sociolinguistiques pour l'enseignement des langues*, Paris, Hachette.
- KLEIN, Wolfgang (1989). *L'acquisition de langue étrangère*, Paris, Armand Colin. (Traduction par Colette Noyau)
- KUŞ, Elif (2012). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri* (4. Baskı), Ankara, Anı yayıncılık.
- MOUHANNA, Mouhamed (2009). "Re-examining the role of the L1 in the EFL Classroom", *UGRU Journal*, Volume 8, Spring 2009 in <http://www.ugr.uaeu.ac.ae/acads/ugrujournal/docs/REL1.pdf> (erişim tarihi: 20.05..2013).
- PORCHER, Louis (1995). *Le français langue étrangère*, Paris, Hachette.
- PORCHER, Louis (2004). *L'enseignement des langues étrangères*, Paris, Hachette.
- PRODROMOU, L (2000). "From mother tongue to other tongue" in <http://www.teachingenglish.org.uk./think/articles/from-mother-tongue-other-tongue> (erişim tarihi 20.05.2013).
- SCHWEERS, C. William (1999). "Using L1 in the L2 Classroom", *English Teaching Forum*, in <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/E-USIA/forum/acrobat/P6.pdf> (erişim tarihi 20.06.2013).
- ŞAVLI, Füsün (2009). "Interférences lexicales entre deux langues étrangères: anglais et français", in *Synergie Turquie*, 2, 179- 184.
- ŞEVİK, Mustafa (2007). "Yabancı Dil Sınıflarında Anadilin Yeri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi*, cilt: 40, sayı: 1, 99-109 in <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/152/1105.pdf> (erişim tarihi 20.05.2013).
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9.Baskı) Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- WINDMULLER, Florence (2011). *Français langue étrangère l'approche culturelle et interculturelle*, Paris, Belin.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

EK 1

Results of Questionnaires on the Use of Spanish in the ESL/EFL Classroom

Should Spanish be used in the classroom?

Students: yes 88.7% no 11.3%
Teachers: yes 100%

Do you like or would you like your teacher to use Spanish in class?

Students : not at all 0%
 a little 49.0%
 sometimes 28.2%
 a lot 22.3%

When do you think it's appropriate to use Spanish in English class?

	STUDENTS	TEACHERS
To explain difficult concepts	86.2%	22.0%
To introduce new material	6.4%	0%
To summarize material already covered	4.2%	2.5%
To test	1.4%	0%
To joke around with students	5.0%	15.0%
To help students feel more comfortable and confident	12.9%	7.3%
To check for comprehension	20.2%	10.4%
To carry out small-group work	3.1%	2.5%
To explain the relationship between English and Spanish	N/A	2.5%
To define new vocabulary items	22.7%	12.6%

What percent of the time do you think Spanish should be used?

	Time	Response	Time	Response
Students:	0%	0%	50+%	0%
	10+%	17.2%	60+%	2.2%
	20+%	14.0%	70+%	3.2%
	30+%	21.5%	80+%	1.1%
	40+%	11.8%	90+%	1.1%

How often do you think Spanish should be used in the English classroom?

Teachers:	never	0%
	very rarely	0%
	sometimes	50%
	fairly frequently	0%
	to aid comprehension	50%

If you prefer the use of Spanish in your class, why?

Students:	It's more comfortable	13.4%
	I am less tense	18.3%
	I feel less lost	68.3%

Do you believe using Spanish in your English class helps you learn this language?

Students:	no	12.6%
	a little	29.5%
	fairly much	26.3%
	a lot	31.6%

Kaynak: Schweers, 1999: 8

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

EK 2

1. Yabancı Dil derslerinde Türkçe Kullanılmalı mıdır?

	Evet (%)	F	Hayır (%)	F
Öğrenciler	69	102	31	46
Öğretmenler	70	7	30	3

2. Yabancı Dil Dersine Gelen Öğretmenlerinizin Sınıfta Türkçe Kullanmaları Hoşunuza Gidiyor mu? (Öğrenciler)

	Asla (%)	F	Çok Az (%)	F	Sıklıkla (%)	F	Çok (%)	F
	1.4	2	48	71	35.1	52	15.5	23

3. Yabancı Dil Derslerinde Türkçe Kullanılmasının Hangi Alanlarda Gerekli Olduğunu Düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Öğrenciler (%)	F	Öğretmenler (%)	F
a. Yeni kelimelerin anlamlarının tanımlanması için	53.4	79	20	2
b. Bazı ifade ve sözcüklerin pekiştirilmesi için	58.1	86	40	4
c. Karmaşık dil bilgisi kurallarının anlatılması için	91.8	136	80	8
d. Farklı kavram ve fikirlerin anlatılması için	31.7	47	10	1
e. Sınıf içi komutların verilmesi için	4	6	20	2
f. Nasıl daha etkili öğrenebileceğimize yönelik önerilerin verilmesi için	40.5	60	50	5
g. Daha önce anlatılan konuların özetlenmesi için	17.5	26	0	0
h. Sınıf içerisinde espri şaka yapmak için	32.4	48	20	2

4. Türkçe'nin Yabancı Dil Derslerinde kullanılmasını Gerekli Görüyorsanız Nedeni Nedir?

Seçenekler	Öğrenciler (%)	F	Öğretmenler (%)	F
Zor Konuları Daha İyi Anlamama Yardımcı Olur	95.9	142		

Bilinmeyen Kelimeleri Daha İyi Öğrenmeye Yardımcı Olur	50	74		
Kendimi daha Huzurlu Rahat ve Stresiz Hissetmemi sağlar	10.8	16		
Dersi Takip Etmek Daha Kolay Olur	33.1	49		
Anlamaya Büyük Ölçüde Katkı Sağladığı İçin			70	7
Daha Etkili Bir Öğretim Yöntemi Olduğu İçin			10	1
Zamanı Verimli Kullanmamızı Sağladığı İçin			40	4
Disiplin Problemlerinin Giderilmesinde Daha Etkili Olduğu İçin			20	2

5. Sınıf içinde Türkçe Kullanılmasının Yabancı Dil Öğrenmeye Ne Kadar Katkıda Bulunduğunu Düşünüyorsunuz? (Öğrenciler)

Hiç (%)	F	Az (%)	F	Sıklıkla (%)	F	Çok Fazla (%)	F
3.4	5	48.6	72	36.5	54	11.5	17

6. Sizce Türkçe ders İçerisinde Ne Sıklıkla Kullanılmalıdır? (Öğrenciler)

Hiç (%)	F	Az (%)	F	Sıklıkla (%)	F	Çok Fazla (%)	F
1.4	2	66.9	99	29.7	44	2	3

7. Sınıf İçerisinde Okunan Parçalar Ne Sıklıkla Türkçeye Çevrilmelidir? (Öğrenciler)

Asla (%)	F	Arasıra (%)	F	Sık (%)	Sık F	Her Zaman (%)	F
8.1	12	60.1	89	17.6	26	14.2	21

Kaynak: Şevik 2007: 109-110

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014